

Danish University Colleges

Intersektionalitet i socialrådgiverpraksis

Jakobsen, Rikke Sofie Wewer

Published in:
Socialt Arbejde og Velfærd

Publication date:
2023

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Jakobsen, R. S. W. (2023). Intersektionalitet i socialrådgiverpraksis. *Socialt Arbejde og Velfærd*, 3(1), 12-21.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Download policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Intersektionalitet i socialrådgiverpraksis

Af: Rikke Sofie Wewer Jakobsen ¹

Socialrådgiverens møde med borgeren er påvirket af mange forskellige forhold. Et forhold, som der dog sjældent bliver taget højde for, er for forståelsen af de kategorier (fx køn, klasse, handicap, etnicitet) som er med til at skabe borgerens identitet og dermed også er med til at definere, hvordan borgeren bliver mødt af omverdenen og af os som socialrådgivere. I artiklen undersøges og defineres begrebet intersektionalitet, og det undersøges, hvordan borgeren oplever dette i mødet med socialrådgiveren, blandt andet med udgangspunkt i interviews med fem forskellige borgere. Intersektionalitet er et begreb, som ikke kun er relevant for socialrådgiveren, men også for praktikere i andre fag, hvor man arbejder med mennesker. Derfor vil der til sidst være refleksionsspørgsmål, som kan støtte læseren i at arbejde videre med sin egen forståelse af de forskellige kategorier på tværs af fagområder. Læseren vil derudover blive præsenteret for to modeller (Social Graces og Memory Work), som kan bruges i arbejdet med intersektionalitet i praksis.

Nøgleord: Intersektionalitet, relation, Social Graces, Memory Work

Indledning

Selvom intersektionalitet er et begreb der har eksisteret i mange år, er det først nu så småt ved at blive aktuelt som emne på socialrådgiveruddannelse i Odense. Derfor oplever jeg som underviser, at de studerende på valgmodulet "Empati, konflikt og samarbejde" på sjette semester, som her møder intersektionalitets begrebet for første gang, har svært ved at få greb om, hvad det er for et begreb, og hvad de kan bruge det til. Det har derfor været nødvendigt med en tydelig definition af hvad intersektionalitet er. På baggrund af litteraturen til undervisningen (Berg, 2004; Henriksen, 2016; Jensen & Christensen, 2011; Khawaja, 2010, 2020; Lagermann, 2018, 2019; Aamann, 2019, 2019) er jeg derfor sammen med de studerende kommet frem til følgende definition på intersektionalitet:

Intersektionalitet er en forståelse for, hvordan skæringspunkter mellem historisk og socialt indlejrede kategoriseringer såsom køn, race, etnicitet, seksualitet, klasse osv., er med til at konstruere det enkelte individ både indefra og udefra, og hvordan disse historisk og socialt indlejrede kategoriseringer er tæt koblet til strukturel magt og dermed påvirker individets position i samfundet.

Jeg vil i denne tekst gennemgå begrebets historiske rødder, da det er relevant for forståelsen af begrebet, og udfolde ovenstående definition. Løbende bruger jeg citater og eksempler fra et mindre forskningsprojekt om borgerens møde med socialrådgiveren med det formål at gennemgå teorien og værktøjerne inden for intersektionalitet. Derudover bliver informanternes udtalelser anvendt til at forstå og forklare begrebet og dets anvendelse i det sociale arbejde i særdeleshed, men også i arbejdet med mennesker generelt.

Forskningsprojektet bygger på interviews med fem borgere, som alle har haft kontakt til en

¹Adjunkt i socialt arbejde, Socialrådgiveruddannelsen, UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole

socialrådgiver i større eller mindre grad. Deres oplevelser i mødet med socialrådgiveren er meget forskellige. Nogle har gode oplevelser i mødet med socialrådgiveren, andre dårlige; nogle har mødt en socialrådgiver en gang, andre har altid haft socialrådgivere ind og ud af hele deres liv. Informanterne har jeg mødt gennem Center for Seksuelt Misbrugte og Mandecentret.

Til sidst vil jeg kort udfolde to modeller til brug i praksis som bygger på intersektionalitet, og som med fordel kan anvendes til at udforske ens egne bias og blinde vinkler i forhold til intersektionalitet.

Hvad er intersektionalitet?

At uligheden i samfundet er påvirket af race, køn og klasse er noget man har anerkendt i mange år, og denne anerkendelse har sine teoretiske rødder tilbage i 1970'erne (Holvino, 2010). Selve begrebet intersektionalitet blev dog først formuleret og anvendt i dets nuværende form af Kimberle Crenshaw (1989) i 1989. Crenshaw er en amerikansk civilrets advokat, som i 1980'erne kæmpede flere sager for afroamerikanske kvinder. I 1980'erne anklagede hun, på vegne af en gruppe afroamerikanske kvinder, General Motors for uretmæssig afskedigelse på baggrund af racediskrimination. Crenshaw og kvinderne endte med at tabe sagen med det argument, at godt nok var kvinderne afroamerikanske, men de afroamerikanske mænd var ikke blevet afskediget, dermed vurderede dommeren, at der ikke var tale om diskrimination på baggrund af race. Derefter søgte kvinderne General Motors på baggrund af kønsdiskrimination. Her tabte kvinderne igen, da dommeren vurderede, at godt nok var kvinderne kvinder, men de hvide kvinder var ikke blevet afskediget, dermed var der ikke tale om diskrimination på baggrund af køn (Crenshaw, 1989).

Med dette eksempel og mange lignende blev det tydeligt for Crenshaw, at definitionen på diskrimination havde et normativt udgangspunkt, som byggede på mænds og hvide kvinders oplevelser af diskrimination og dermed ikke tog

højde for de afroamerikanske kvinders oplevelser (Crenshaw, 1989). Intersektionalitet blev det begreb, der kunne beskrive den diskrimination, som kvinderne fra Crenshaws retssager oplevede. Intersektionalitetsbegrebet er i dag blevet udvidet til at indeholde flere kategorier end køn og race, fx er *handicap, seksualitet, religion* og *tilknytning til arbejdsmarkedet* og mange flere blevet tilføjet og undersøgt (Payne, 2006; Totsuka, 2014).

Intersektioner er altså de forskellige kategorier, som kan være definerende for, hvordan et individ bliver opfattet af omverdenen (Jensen & Christensen, 2011; Lykke, 2008). Disse kategorier blander sig med hinanden og er med til at skabe en unik form for individskabelse og bliver en mulig kilde til diskrimination af den enkelte. Som konsekvens heraf bliver disse intersektioner definerende for omverdenens syn på den enkelte og kan have betydning for, hvordan den enkelte bliver mødt af omverden og den behandling, den enkelte vil få (Khawaja, 2010, 2020; Lagermann, 2019).

Herunder vil jeg udfolde definitionen, som er præsenteret i indledningen, og som jeg lavede sammen med de studerende. Til dette har jeg anvendt eksempler fra forskningsprojektet om borgerens møde med socialrådgiveren.

En borgercase, skæringspunkter og kategoriseringer

Jeg er på kommunen, så man skal passe ned i en eller anden kasse. Hvis ikke du passer ned i den her kasse, så ved de simpelthen ikke, hvad de skal gøre ved en. Altså de bliver helt frustrerede over, at du ikke passer ned i den her kasse, og de kæmper med næb og klør for at du passer ned i den her kasse. Hvis du har ADHD, så skal du passe ned i den her kasse. Altså man kan jo have flere former for ADHD... Prøv at lad vær med at lave de her kasser, fordi de er så fordømmende

Janne fortæller her om sit møde med kommunen og forklarer, hvordan hun oplever, at hendes problemstillinger bliver generaliseret og opfattet efter de forforståelser, der er af, hvordan man skal

være, når man er diagnosticeret med ADHD. Janne er udover ADHD blandet andet diagnosticeret med senfølger efter seksuelle overgreb, PTSD og stress. Derudover er hun arbejdsløs og enlig mor til fem, hvoraf tre stadig er hjemmeboende. Hun oplever, at hendes problemer ikke passer ind i den forståelse af problemerne, socialrådgiveren har. At socialrådgiveren gang på gang sætter tiltag i værk for at få Janne tættere på arbejdsmarkedet, men at hun gang på gang må sygemelde sig, da hun udvikler stress og angst. For Janne handler det om en kombination af flere forskellige problemstillinger, og hvad det gør ved hende. Janne har en hjemmesituation, der er præget af kaos. Hendes børn har forskellige diagnoser og socialrådgivere, der vil noget med hende og dem. Derudover påvirkes hendes hjemmesituation også af, at faren til flere af de mindre børn, ikke altid er til stede i Jannes liv, og af et hjem som er præget af kaos og rod. Janne oplever ikke, at der bliver taget højde for, hvordan kombinationen af Jannes problemstillinger udspiller sig i lige netop hendes liv. Janne oplever i stedet, at der bliver taget udgangspunkt i de enkelte problemstillinger hun har, og at disse særskilte problemstillinger skal passe ned i en bestemt kasse, som kommunen har. En kasse som hun ikke kan genkende sig selv i.

Denne oplevelse er Janne ikke ene om at have. Poul har også oplevet, hvordan normative opfattelser af ham som far og mand påvirkede hans møde med socialrådgiveren. Han fortæller her, hvad der skete, da hans ældste søn kom til verden i uge 27 og var indlagt sammen med Pouls ægtefælle. Pouls ægtefælle havde en søn fra et tidligere forhold, som Poul tog sig af under indlæggelsen. Han udviklede stress undervejs og søgte i den forbindelse hjælp ved kommunen, hvor han blev henvist til familiehuset. Her oplevede han ikke at blive mødt, da fokus flyttede sig fra hans problemer til hans ægtefælles:

Så det var lidt en følelse af overhovedet ikke at blive mødt på NOGET som helst punkt. Altså jeg kommer og fortæller, JEG synes, jeg har det svært. Jeg sidder i min gyngestol og tænker for mig selv, kunne det ikke være en god idé bare at springe i havnen og så

bare få det hele overstået. Og så bliver man mødt med, "Jamen, så tager vi jeres børn, og det er i øvrigt din kone, det er galt med." Altså det, der var ikke rigtig nogen sammenhæng. Og vi burde måske have søgt noget mere hjælp. Men efter den oplevelse, så holdt vi bare, vi trak følehornene til os. Fordi hvad bliver så det næste? Bliver det næste så, at de kommer og tvangs fjerner vores børn? Kan vi slet ikke se virkeligheden, som den er? Det var rigtig skræmmende.

Det Poul oplever her er, hvordan Familieretshusets normativ kønnede forståelse af faderrollen har den betydning, at han ikke bliver mødt med forståelse for den svære situation, han er i. Poul er diagnosticeret med autisme og ADHD, hvilket her gør ham mere belastet, end hvis den eneste belastende faktor i hans liv var, at han var blevet far. Han bliver altså ikke mødt i at omstændighederne omkring fødslen, det ansvar han får med sin stedsøn, og det at han er diagnosticeret med autisme og ADHD, i kombination øger belastningen for ham og gør, at han udvikler stress. Han bliver i stedet mødt med, at han da må være faderen, som har overskud, og som må tage sig sammen. Poul og hans ægtefælle ender med at *trække følehornene* til sig, da de frygter, at deres børn bliver taget fra dem, og de opgiver kontakten med familieretshuset.

Skæringspunkter

Formålet med intersektionalitetsbegrebet for Crenshaw er ifølge Lagermann (2018) at vise, hvordan der også inden for de enkelte kategorier er forskelle på, hvordan de bliver mødt og hvilke magtrelationer, de oplever. Som i Crenshaws tilfælde, er kvinder ikke bare kvinder, men de defineres også på baggrund af fx deres hudfarve. Der kan også være andre faktorer, der er medvirkende til at definere et individ udover *køn* og *race*, nemlig *religion*, *socioøkonomisk klasse*, *handicap*, *alder*, *etnicitet*, *beskæftigelse*, *seksualitet* og mange flere (Holvino, 2010; Jensen & Christensen, 2011). Khawaja (2010) beskriver pladsen mellem de forskellige kategorier, eller sektioner om man vil, som flugtlinjer, altså der hvor

de interseker med hinanden. Dette betyder, at det der er definerende for et individs identitet, er disse skæringspunkter, og at vi ikke kan definere et individ ud fra kun en enkelt kategori som fx kvinde, man kan også være muslim, mor, handicappet og så videre. Dette bliver tydeligt i tilfældet med Kirsten, som har været udsat for seksuelle overgreb i sin barndom og den reaktion, hun møder hos socialrådgiveren, når hun fortæller om det:

Jeg oplever, at de er meget overraskede over, at jeg ikke er endt i alkoholmisbrug eller stofmisbrug, når de læser, hvor voldsomt det har været. Jeg oplever, at de roser mig for, at jeg er mor til to og klarer mig efter omstændighederne godt.

Den overraskelse, Kirsten bliver mødt med, bygger på en for forståelse af, hvordan folk som har senfølger efter seksuelle overgreb i barndommen burde reagere i voksenlivet: For forståelser der bygger på historisk og socialt indlejrede opfattelser af betydningen af seksuelle overgreb. Men samtidig vidner Kirstens oplevelser her også om en forståelse af, hvordan man kan være mor for sine børn, når man har senfølger efter seksuelle overgreb. Her er der tale om, at Kirsten af omverdenen bliver betragtet i intersektionen senfølger efter seksuelle overgreb og det at kunne være en god mor. Denne intersektion har den betydning for Kirsten, at hun får ros for sin måde at være mor på, til trods for sine senfølger. Men det har også den konsekvens for Kirsten, at hendes andre skånehensyn i forbindelse med de seksuelle overgreb bliver betvivlet og mødt uden forståelse. Til dette siger Kirsten

Jeg kan godt opleve, at de ikke har en forståelse for, hvorfor jeg ikke klarer alt for mange mænd på arbejdspladsen, eller en familierådgiver ikke skal være en mand. Eller ikke helt forstår, at det kan være svært, at der kommer en mand for tæt på. Fordi, "Jamen Kirsten, du har været gift. Du har to børn". Ja... Det er jo noget jeg har arbejdet meget med, jeg kunne jo ikke fjerne mænd fra mine børns liv. Der vil være mandlige pædagoger, lærere og fodboldtrænere, og det har jeg det også helt fint

med. Så længe de ikke skal være i mit hjem, og det skal de jo ikke.

Her bliver Kirsten behandlet ud fra sektionen arbejdsløs, og der bliver derfor ikke taget højde for Kirstens andre kategorier, og de skæringspunkter der er. Kirsten er udover at være arbejdsløs også blandt enlig mor og ramt af diverse senfølger efter seksuelle overgreb. Det bliver derfor socialrådgiverens opgave også at give plads til disse kategoriseringer og være undersøgende på, hvordan de skærer sig ind i hinanden hos Kirsten. Men samtidig også undersøge sine egne for forståelser af kategorierne og deres skæringspunkter.

Intersektionernes konstruktion af det enkelte individ

Intersektionalitet kan være med til at skabe et blik for, hvordan særlige sammenvævninger af fx køn, etnicitet og alder kan være forbundet med særlige problematiske antagelser og stereotype positioner (Khawaja, 2020). Det som Kirsten oplever herovenover, er at blive mødt af en socialrådgiver, der nemlig ikke har blik for disse sammenvævninger og i stedet bygger sin vurdering på historisk og socialt indlejrede antagelser af, hvordan man skal opføre sig ud fra forskellige kategoriseringer. Det er altså her forskellige kategoriseringer kommer i spil og er med til at definere hende, men også at definere hende som en der falder uden for normen, for hvordan man skal opføre sig, når man har været udsat for seksuelle overgreb. Her kunne det have været fordelagtigt for socialrådgiveren at anvende et intersektionalitet blik, da det kan bidrage til at skabe det som Khawaja (2020) kalder 'et inkluderende blik' på de kategoriale forskelle og ligheder, der er i de forskellige kategoriseringer, der klæber sig til Kirsten.

Dette bliver også tydeligt i dette citat, hvor Kirsten taler om, hvordan kommunen mødte hende, efter hun blev skilt:

Jeg føler mig lidt overvåget, da jeg valgte at blive skilt, det gjorde jeg sidste år og flyttede her til byen.

Der valgte de, at de ville lave en børnefaglig undersøgelse på begge børn, fordi de var usikre på, om jeg kunne klare at være singlemor til to små børn, med PTSD, med udfordringer.

Der er tidligere blevet foretaget en børnefaglig undersøgelse på Kirstens børn, som endte uden foranstaltninger og en vurdering af, at hun var en god forælder. Da Kirsten blev alenemor igen, blev det vedtaget, at der skulle foretages en ny børnefaglig undersøgelse. Dette er interessant i et intersektionelt perspektiv. Her bliver det nemlig tydeligt, hvilken magt det at ændre på en kategori og dermed også på skæringspunkterne for de forskellige kategoriseringer har for den enkelte. I Kirstens tilfælde påvirker det socialrådgiverens syn på hende, og gør socialrådgiveren bekymret for hendes og hendes børns trivsel. Og for Kirsten havde det den betydning, at hun endnu engang oplevede, at der blev stillet spørgsmålstejn ved hendes evner som forælder.

Strukturel magt og påvirkning af individets position i samfundet

Intersektionalitet har (Nielsen et al., 2020) fokus på magtrelationer, kategorier og positioner, som har større eller mindre del i bestemte første- og andetgørelsesprocesser. Dette betyder, at de historisk og socialt indlejrede kategorier og deres skæringspunkter er med til at skabe en bestemt form for magt, som påvirker den enkeltes muligheder i samfundet (Crenshaw, 1989; Jensen & Christensen, 2011; Khawaja, 2010; Lagermann, 2018, 2019). Den magt, som den enkelte møder, er bestemt af socialt og historisk indlejrede forestillinger om de egenskaber, som de forskellige kategoriseringer menes at indeholde (Henriksen, 2016; Holvino, 2010). Det så vi også i både Jannes, Pouls og Kirstens tilfælde, da de socialrådgivere de mødte tillagde dem egenskaber på baggrund af de kategoriseringer, som de er ramt af. Målet med intersektionalitet er at stille spørgsmålstejn ved denne magt, problematisere den og nedbryde den, for så at mindske uligheden som bliver skabt på baggrund af disse kategorier (Lykke, 2008). Det vil se nærmere på sidst i denne artikel.

Tre vigtige principper i intersektionalitet

Jensen og Christensen (Jensen & Christensen, 2011) påpeger, at der i intersektionalitet er tre principper, som gør sig gældende, og som er vigtige for forståelsen af intersektionalitet. Her er der tale om *det aksiomatiske primat princip*, *det ikke-additive princip* og *det majoritetsinkluderende princip*.

Det aksiomatiske primat princip handler om, at der ikke er nogle af kategorierne, der er vigtigere end andre (Jensen & Christensen, 2011). I Kirstens tilfælde er det at hun er blevet enlig mor, ikke vigtigere end det at hun lider af PTSD, for den måde hun bliver mødt af omverdenen på. Det har alt sammen en betydning for den måde, hun bliver mødt og set af omverdenen på, og det er den betydning, vi som socialrådgivere skal være nysgerrige og undersøgende på. Man kan altså ikke sige, at der er nogle kategorier, der overtrumfer andre kategorier, da de altid må ses i sammenhæng, og det er skæringspunkterne mellem kategorierne, der er med til at definere den diskrimination individet møder fra omverdenen. Ifølge Khawaja (2020) bliver intersektionalitet dog kritiseret for netop *det aksiomatiske primat princip*, da der ikke bliver taget højde for, at de forskellige kategorier kan vægte forskelligt. Fx har kategorier som race og køn lange historiske rødder i fortiden, samtidig med de diskursive logikker der er om race og køn er væsentligt anderledes og meget mere til stede end diskursive logikker om socioøkonomisk andethed. Hun slår fast, at hvis alle forskelle anses for at være lige, så er der ikke specifikke andetheder, der kan siges at have særlig betydning for den enkeltes muligheder. Et eksempel på dette kunne være Hakim fra Lagermanns artikel om social ulighed i folkeskolen (Lagermann, 2018), og det at være en elev, der udfordrer de rammer, der er i folkeskolen. Her bliver det tydeligt, at det at være Hakim, at have libanesiske rødder og en anden hudfarve har en betydning for, hvordan han bliver opfattet i folkeskolen som en ballademager.

Det ikke-additive princip sætter fokus på, at de forskellige kategorier er gensidigt skabende og skal analyseres samtidigt (Jensen & Christensen, 2011; Lykke, 2008). Dette betyder, at kategorierne ikke eksisterer parallelt som separate størrelser, men at vi bliver nødt til at se kategorierne som en helhed, der gensidigt skaber hinanden og de positioner, det enkelte menneske befinder sig i og ikke som separate foruddefinerede størrelser. Vi kan altså ikke fjerne en kategori for at tage en bestemt portion undertrykkelse fra den enkelte eller tilføje den hos en anden og så får vedkommende samme portion undertrykkelse tilføjet. Kategorierne skaber hinanden i en gensidig proces, hvor de forskellige kategorier er med til at skabe den enkeltes identitet. I Kirstens tilfælde kan vi ikke sige, at vi kun kigger på Kirsten som en enlig mor, da det ikke er det eneste, der definerer hendes position i samfundet. Vi bliver nødt til at kigge på hende som en enlig mor med følger af seksuelle overgreb og undersøge, hvordan det påvirker hendes måde at blive mødt af andre på.

Det majoritetsinkluderende princip handler om, at alle individer i princippet er intersektionelle (Jensen & Christensen, 2011). Det er altså ikke kun noget, der gør sig gældende for Crenshaws afroamerikanske kvinder. De kategorier, som en hvid mand fra overklassen tilhører og deres skæringer, har også betydning for, hvordan han bliver mødt af sine omgivelser og hvilket syn og forventninger, der er til ham som individ. Dette bliver eksempelvis undersøgt i Bergs (2004) *Taus Forlegenhet*. Her har Berg brugt sig selv, sine egne minder og Memory Work, som vil blive beskrevet senere, til at definere indvandrerkvinder ud fra et hvidhedsperspektiv. Hun finder frem til at race former hvide kvinders liv, at hvide kvinders liv er direkte involveret i racisme, og at også hvide antiracister er vævet ind i magtrelationer, hvor hvidhed er overordnet andre racialiserede positioner.

Det som disse tre principper sætter fokus på er, at bevidstheden om betydningen af sektionerne og intersektionerne skal være med os, uanset hvilken borger vi møder, da alle er påvirket på den ene eller

den anden måde af skæringerne i intersektionerne. Derudover så er det vigtigt at undersøge, hvordan disse intersektioner, og hvordan de påvirker den enkeltes muligheder og dennes særlige måde at være, leve og engagere sig med verden.

Hvilken betydning har intersektionalitet for socialrådgiveren?

Intersektionalitet er ifølge Khawaja (2020) et *analytisk værktøj*, da det bidrager med et inkluderende blik på flere forskellige slags kategoriale forskelle, eller sektioner om man vil, samtidig med at der er fokus på særlige sammenvævninger af køn, etnicitet, alder, handicap og andre kategorier, som kan være forbundet med særlige problematiske antagelser og stereotype positioner, som vi har set længere op i artiklen med eksemplerne.

Holvino (2010) foreslår tre specifikke tiltag til at arbejde med intersektionerne køn, klasse, race, etnicitet, seksualitet og nation i organisationer, som kan være anvendelige at tænke ind i de organisationer, som socialrådgivere arbejder i. Holvino (2010) foreslår fokus på følgende: (1) forskning i de skjulte historier om intersektionerne race, køn, klasse, seksualitet og etnicitet som hersker i organisationerne for at offentliggøre dem og dermed danne grundlag for det videre arbejde, (2) identificering og udredning af de forskellige hverdagspraksisser der hersker i organisationerne for forskellige mennesker, da disse ofte er påvirket af individets race, køn, klasse, seksualitet og etnicitet og (3) identificering af sammenhængen mellem interne organisatoriske processer og samfundsprocesser vedrørende race, køn, klasse, seksualitet og etnicitet for at forstå organisatoriske dynamikker inden for en bredere social kontekst og forandringsdagsorden.

Til at arbejde med Holvinos (2010) tiltag, vil jeg her komme med to bud på værktøjer, som kan bruges til dette. Her er tale om *Memory Work* (Haug, u.å.; Onyx & Small, 2001) og *Social Graces* (Birdsey & Kustner, 2021; Divac & Heaphy, 2005; Totsuka, 2014). Begge disse værktøjer er designet til at

sætte fokus på ens egne bias, altså de forforståelser og blinde vinkler vi kan have i forhold til de forskellige kategorier og deres skæringer.

Memory Work

En af de metoder, man kan anvende til at skabe større fokus på intersektionalitet og sine egne bias og arbejde med dem i hverdagen, er metoden Memory Work (Haug, u.å.; Onyx & Small, 2001). Her arbejder man i tre faser: Den første fase er en individuel fase. Temaet for denne fase er blevet defineret på forhånd af enten en forsker, en supervisor eller af gruppen selv og kan eksempelvis være: *Skriv et minde ned, hvor du fokuserer på et møde med en borger eller en kollega, hvor du oplevede at dit køn spillede en rolle.* I anden fase undersøges minderne i fællesskab. Det kan være kollegagruppen eller de studerende, der sammen undersøger minderne for blandt andet at identificere de almene sociale forklaringer om emnet, finde ligheder og forskelligheder og identificere generaliseringer, modsigelser og kulturelle sandheder, som vi normalt tager for givet. Derefter diskuterer gruppen teorier, populære opfattelser, talemåder og billeder om emnet. Til sidst undersøger gruppen i fællesskab, hvad der ikke er skrevet i minderne og måske skrives minderne om. I tredje fase fortsætte teoretiseringen over minderne. Dette kan gøres i fællesskab eller individuelt (Haug, u.å.; Onyx & Small, 2001).

Denne metode fungerer godt i forhold til at komme til bunds i de bias, man eventuelt kunne have. Samtidig kan den omfattende proces og teoretiseringen gøre et gennemarbejdet Memory Work til et forskningsprojekt i sig selv. Dog er det en metode der tager rigtig lang tid og ofte ikke kan passe ind i en travl socialrådgiverhverdag, hvor der ofte kun er 30 minutter til et teammøde. Derfor vil jeg også komme med et andet redskab, som med fordel kan bruges i tilfælde af, at man kun har 30 minutter på et personalemøde, nemlig Social Graces (Birdsey & Kustner, 2021; Divac & Heaphy, 2005; Totsuka, 2014)

Social GRACES

Figur 1: Social GRACES. Figuren er lavet på baggrund af <https://www.nationalelfservice.net/-treatment/psychotherapy/social-grrraaacceesss-self-reflection-for-family-therapists/>.

Social Graces er et værktøj, som er oplagt til supervision kollegialt eller med supervisor. Man kan bruge det på personalemøder eller i særlig tilrettelagte supervisionssessioner. Her får man mulighed for at arbejde med forskellige bias inden for de forskellige kategorier, som ses i modellen ovenover. Der findes mange måder at gøre dette på, men den metode som jeg vil præsentere her (Totsuka, 2014) indeholder en individuel refleksion og en fælles refleksion og er på mange måder nem at tilgå. Den har nogle klart beskrevne skridt, som hjælper en til at opnå et højt refleksionsniveau i forhold til de bias, man kunne have inden for de forskellige sektioner, ens opmærksomhed drages imod i modellen, men også i forhold til de blinde vinkler man kunne have i de sektioner, som man ikke bliver draget af i modellen. Formålet er, at man løbende i sin praksis får gjort sig disse overvejelser og dermed får arbejdet med alle de bias, man kunne have i mødet med borgeren. Det anbefales derfor, at metoden tages op med jævne mellemrum.

I første del sidder man selv og reflekterer over modellen (Totsuka, 2014). Først reflekterer man

over "hvilke aspekter der betyder mest for dig? Og hvorfor?". Man kan tage udgangspunkt i en bestemt sag, men det er egentlig ikke det der er metodens formål. Derefter reflekterer man over "hvilke aspekter der betyder mindst for dig? Og hvorfor?". Grunden til dette er, at det ofte er der hvor man ikke har sit fokus, at ens blinde vinkler er. Til sidst reflekterer man over "hvordan aspektet påvirker dig i din hverdag/praksis/studiegruppearbejde?".

Herefter sætter man sig sammen, interviewer hinanden på skift og reflekterer derefter i fællesskab. Først interviewer en kollega eller et gruppemedlem en anden kollega eller gruppemedlem, hvor resten af gruppen er reflekterende team. Dette går på skift. Processen er bygget op på følgende måde (Totsuka, 2014): Først afholdes 15-20 minutters interview. Herefter har det reflekterende team fem minutter til drøftelse af det, som er blevet sagt, Her har de fokus på: *Hvad var du mest fokuseret på i fortællingen? Hvad er lighederne og forskellen mellem dine refleksioner og informantens? Hvad lærte du af samtalen?* Til sidst bruges der fem minutter på, at kollegaen som er blevet interviewet, kan reflektere over det reflekterende teams refleksion. Herefter kan man så gå videre til den næste eller vente med den næste til næste møde.

Afrunding

Jeg har i denne artikel introduceret begrebet intersektionalitet og argumenteret for, hvorfor det er relevant i praksis, men også hvordan det kan bruges som analytisk begreb. Jeg har anvendt eksempler fra borgeres hverdag til dette. Jeg har til sidst præsenteret to redskaber, *Memory Work* og *Social Graces*, som kan anvendes i praksis til at arbejde med de bias og blinde vinkler, vi helt naturligt har på de forskellige kategorier og deres skæringspunkter.

Refleksions spørgsmål

- Hvilke kategorier påvirker dig i dit liv?

- Hvilke kategorier skærer sig ind i hinanden for dig og bliver til intersektioner?
- Hvordan påvirker intersektionerne din forståelse af borgeren/patienten/din studiegruppe?
- Overvej hvordan modellerne er relevante i din praksis.

Litteratur

Berg, A.-J. (2004). Taus forlegenhet?: Rasialisering, hvithet og minnearbeid. *Kvinneforskning (Oslo)*, 28/2, 68–83.

Birdsey, N., & Kustner, C. (2021). Reviewing the Social GRACES: What Do They Add and Limit in Systemic Thinking and Practice? *The American Journal of Family Therapy*, 49(5), 429–442. <https://doi.org/10.1080/01926187.2020.1830731>

Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory, and Antiracist Politics. *University of Chicago Legal Forum*, 1, 139–167 .

Divac, A., & Heaphy, G. (2005). Space for GRRACCES:1 training for cultural competence in supervision. *Journal of Family Therapy*, 27(3), 280–284. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6427.2005.00318.x>

Haug, F. (u.å.). *Memory-work as a Method of Social Science Research: A Detailed Rendering of Memory-Work Method*. <http://www.friggahaug.inkrit.de/documents/memorywork-researchguidei7.pdf>

Henriksen, A.-K. (2016). Promoting Gender Sensitivity in Social Work. *Kvinder, Køn & Forskning*, 1, 1. <https://doi.org/10.7146/kkf.v25i1.97069>

Holvino, E. (2010). Intersections: The Simultaneity of Race, Gender and Class in Organization Studies. *Gender, Work & Organization*, 17(3), 248–277. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0432.2008.00400.x>

Jensen, S. Q., & Christensen, A.-D. (2011). Intersektionalitet som sociologisk begreb. *Dansk Sociologi*, 4/22, 71–88.

Khawaja, I. (2010). *To belong everywhere and nowhere: Fortællinger om muslimskhed, fællesgørelse og belonging* [Ph.d.]. Roskilde Universitet.

Khawaja, I. (2020). Forståelser af mangfoldighed i pædagogiske kontekster. I: S. B. Nielsen, G. R. Hansen, & A. E. Pedersen (Red.), *Køn, seksualitet og mangfoldighed* (2., 69–90). Samfundslitteratur.

Lagermann, L. C. (2018). Den (ikke)ideelle elev Social ulighed i skolen gennem et intersektionalitets- perspektiv på køn, etnicitet og social klasse. *Pædagogisk Psykologisk tidsskrift*, 2018(6), 105–113.

Lagermann, L. C. (2019). *Farvede forventninger*. (2019). Aarhus Universitetsforlag.

Lykke, N. (2008). *Kønsforskning: En guide til feministisk teori, metodologi og skrift*. Samfundslitteratur.

Onyx, J., & Small, J. (2001). Memory-Work: The Method. *Qualitative Inquiry*, 7(6), 773–786. <https://doi.org/10.1177/107780040100700608>

Payne, M. (2006). *Teorier i socialt arbejde*. Hans Reitzel.

Totsuka, Y. (2014). 'Which aspects of social GRRRAACCEEESSS grab you most?' The social GRRRAACCEEESSS exercise for a supervision group to promote therapists' self-reflexivity. *Journal of Family Therapy*, 36(1), 86–106. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12026>

Aamann, I. C. (2019). Hvordan kan feministisk forskning arbejde med klasse? I: L. L. Hansen (Red.), *Køn, magt og mangfoldighed*. Frydenlund.

Figuren er lavet på baggrund af <https://www.nationalelfservice.net/treatment/psychotherapy/social-grrraacceess-self-reflection-for-family-therapists/>.